

Jacek Janusz Mrozek

Podstawowe zadania rzecznika prasowego jednostki administracji rządowej

Civitas et Lex nr 1 (5), 31-39

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ADMINISTRACJA / SCIENCE OF ADMINISTRATION

JACEK JANUSZ MROZEK

PODSTAWOWE ZADANIA RZECZNIKA PRASOWEGO JEDNOSTKI ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ

Każdy dziennikarz jest uprawniony do uzyskiwania informacji o działalności jednostek administracji publicznej, w tym administracji rządowej. Jak wynika z treści art. 11 ust. 2 ustawy z 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe¹, informacji w imieniu jednostek organizacyjnych są obowiązani udzielać kierownicy tych jednostek, ich zastępcy, rzecznicy prasowi lub inne upoważnione osoby, w granicach obowiązków powierzonych im w tym zakresie.

Podstawowe zadania rzeczników prasowych jednostek administracji rządowej określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji i zadań rzeczników prasowych w urzędach organów administracji rządowej². Podstawowym zadaniem rzeczników prasowych tych jednostek jest wykonywanie polityki informacyjnej rządu, w tym publiczne prezentowanie działań organów administracji rządowej, organizowanie kontaktów publicznych organów administracji rządowej, realizowanych z udziałem lub za pośrednictwem środków masowego przekazu. W celu realizacji tych zadań rzecznicy prasowi mogą żądać informacji od kierowników komórek organizacyjnych urzędu obsługującego organ administracji rządowej, w którym działa rzecznik prasowy, oraz od kierowników jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez dany organ administracji rządowej³.

Współdziałanie rzeczników prasowych w zakresie administracji rządowej zapewnia rzecznik prasowy rządu. Do jego zadań należy w szczególności:

- wyjaśnianie polityki Rządu, w tym wydawanie oświadczeń i publiczne prezentowanie działań Rady Ministrów;
- komentowanie wydarzeń krajowych i zagranicznych dotyczących polityki Rządu;

JACEK JANUSZ MROZEK, dr prawa, dr filozofii, dr teologii, adiunkt Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie – Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej; e-mail: jacek.mrozek@uwm.edu.pl; j.mrozek@op.pl

¹ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo Prasowe, Dz. U. Nr 5, poz. 24, z późn. zm.

² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji i zadań rzeczników prasowych w urzędach organów administracji rządowej, Dz. U. Nr 4, poz. 36.

³ Tamże, § 1.

- udzielanie odpowiedzi na publikacje prasowe oraz audycje radiowe i telewizyjne, a także materiały rozpowszechniane w innych środkach masowego przekazu, dotyczące działalności organów administracji rządowej oraz podporządkowanych im i nadzorowanych przez nie jednostek organizacyjnych, w tym zwłaszcza na krytykę i interwencję prasową;
- przekazywanie, na zasadach i w trybie określonym w odrębnych przepisach, komunikatów urzędowych do opublikowania w środkach masowego przekazu;
- zapewnienie współdziałania służb odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu polityki informacyjnej Rządu⁴.

Instytucja rzecznika prasowego rządu w Polsce oficjalnie powstała 3 marca 1971 r. jako próba zmiany sposobu komunikowania się ze społeczeństwem. Rzecznikami polskiego rządu byli:

- Polska Rzeczpospolita Ludowa:
 - Włodzimierz Janiurek (3 marca 1971 – 26 września 1980),
 - Józef Barecki (26 września 1980 – 17 sierpnia 1981),
 - Jerzy Urban (17 sierpnia 1981 – 18 kwietnia 1989),
 - Zbysław Rynkowski (5 grudnia 1988 – 15 września 1989),
- Rzeczpospolita Polska:
 - Małgorzata Niezabitowska (15 września 1989 – 7 stycznia 1991),
 - Andrzej Zarebski (14 stycznia 1991 – 26 grudnia 1991),
 - Marcin Gugulski (27 grudnia 1991 – 31 maja 1992),
 - Jan Polkowski (1 czerwca 1992 – 9 czerwca 1992),
 - Ryszard Miazek (9 czerwca 1992 – 10 lipca 1992),
 - Zdobysław Milewski (1 września 1992 – 27 października 1993),
 - Ewa Wachowicz (10 listopada 1993 – 5 marca 1995),
 - Aleksandra Jakubowska (7 marca 1995 – 31 października 1997),
 - Tomasz Tywonek (31 października 1997 – 8 maja 1998),
 - Jarosław Sellin (8 maja 1998 – 5 marca 1999),
 - Krzysztof Luft (26 marca 1999 – 19 października 2001),
 - Michał Tober (19 października 2001 – 23 lipca 2003),
 - Marcin Kaszuba (25 lipca 2003 – 2 maja 2004),
 - Dariusz Jadowski (2 maja 2004 – 31 października 2005),
 - Konrad Ciesiołkiewicz (31 października 2005 – 13 lipca 2006),
 - Jan Dziedziczak (14 lipca 2006 – 4 listopada 2007),
 - Agnieszka Liszka (21 listopada 2007 – 4 listopada 2008),
 - Paweł Graś (23 lutego 2008 – 7 stycznia 2014),
 - Małgorzata Kidawa-Błońska (7 stycznia 2014 – 22 września 2014),
 - Iwona Sulik (23 września 2014 – 22 stycznia 2015),
 - Małgorzata Kidawa-Błońska (od 3 lutego 2015)⁵.

Rzecznika prasowego rządu wyznacza i odwołuje Prezes Rady Ministrów. Należy zaznaczyć, iż nie ma prawnego wymogu zmiany rzecznika, w przypadku

⁴ Tamże, § 2.

⁵ I. Martela, D. Rot, *Rzecznik prasowy. Kompetencje interpersonalne – wybrane zagadnienia*, Sosnowiec-Trnava 2011, s. 24–25.

gdy zmienia się rząd, jednakże każdy premier ma własną politykę informacyjną i szuka osoby, która będzie mogła ją jak najlepiej zrealizować⁶.

Warto przy tej okazji również wspomnieć o stanowisku rzecznika prasowego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, które powstało w 1989 r. Rzecznikami prasowymi Prezydenta RP byli:

- Włodzimierz Łoziński (Wojciecha Jaruzelskiego),
- Andrzej Drzycimski, Lech Spalimski i Marek Karpiński (Lecha Wałęsy),
- Antoni Styrzula (Aleksandra Kwaśniewskiego),
- Maciej Łopiński, Michał Kamiński i Paweł Wypych (Lecha Kaczyńskiego),
- Joanna Trzaska-Wieczorek (Bronisława Komorowskiego)⁷.

Zadania z zakresu polityki informacyjnej rządu dotyczące działań należących do właściwości danego ministra lub wojewody wykonuje odpowiednio rzecznik prasowy ministra i rzecznik prasowy wojewody. Rzecznika prasowego wyznacza i odwołuje z tej funkcji organ administracji rządowej, który ten rzecznik reprezentuje. Do zadań tych rzeczników ministrów lub wojewodów należy w szczególności:

- wyjaśnianie działań, inicjatyw i programów podejmowanych przez ministra lub wojewodę, w tym w szczególności wydawanie oświadczeń i publiczne prezentowanie działań ministra lub wojewody;
- przedstawianie stanowiska ministra lub wojewody w sprawach należących do zakresu działania danego organu administracji rządowej;
- komentowanie wydarzeń krajowych i zagranicznych w zakresie zadań danego ministra lub wojewody;
- udzielanie odpowiedzi na publikacje prasowe oraz audycje radiowe i telewizyjne, a także materiały rozpowszechniane w innych środkach masowego przekazu, dotyczące działalności ministra albo wojewody oraz jednostek organizacyjnych podporządkowanych i nadzorowanych przez dany organ administracji rządowej, w tym zwłaszcza udzielanie odpowiedzi na krytykę i interwencję prasową;
- przekazywanie, na zasadach i w trybie określonych w odrębnych przepisach, komunikatów urzędowych do opublikowania w środkach masowego przekazu⁸.

W realiach służby cywilnej rzecznik prasowy jest funkcją, a nie stanowiskiem, bowiem korpus służby cywilnej, zgodnie z Rozporządzeniem z dnia 9 grudnia 2009 r. w sprawie określenia stanowisk urzędniczych, wymaganych kwalifikacji zawodowych, stopni służbowych urzędników służby cywilnej, mnożników do ustalania wynagrodzenia oraz szczegółowych zasad ustalania i wypłacania innych świadczeń przysługujących członkom korpusu służby cywilnej⁹,

⁶ Tamże.

⁷ Tamże, s. 27.

⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji i zadań rzeczników prasowych..., § 3.

⁹ Rozporządzenie z dnia 9 grudnia 2009 r. w sprawie określenia stanowisk urzędniczych, wymaganych kwalifikacji zawodowych, stopni służbowych urzędników służby cywilnej, mnożników do ustalania wynagrodzenia oraz szczegółowych zasad ustalania i wypłacania innych świadczeń przysługujących członkom korpusu służby cywilnej, Dz. U. Nr 211, poz. 1630.

nie obejmuje stanowisk rzeczników prasowych. Dlatego rzecznicy prasowi, wykonując swoją funkcję, zajmują inne stanowiska w służbie cywilnej.

Poza korpusem służby cywilnej prawodawca przewidział w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 lutego 2010 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej zatrudnionych w urzędach administracji rządowej i pracowników innych jednostek stanowisko rzecznika prasowego, np. w Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Kancelarii Polskiej Akademii Nauk oraz Biurze Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów Naukowych, Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a także w Centralnym i Okręgowych Zarządach Służby Więziennej, gdzie kandydaci na to stanowisko powinni legitymować się wykształceniem wyższym i stażem pracy od pięciu do siedmiu lat¹⁰.

Stanowiska rzeczników prasowych są także utworzone w służbach mundurowych, np. w Policji i Straży Granicznej. I tak, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie wymagań w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych oraz warunków ich mianowania na wyższe stanowiska służbowe¹¹, kandydat na rzecznika prasowego Komendy Głównej Policji, Centralnego Biura Śledczego i komend wojewódzkich i powiatowych powinien legitymować się tytułem zawodowym magistra lub innym równorzędnym i posiadać kwalifikacje wyższe¹² (w przypadku KGP i CBS) oraz podstawowe¹³ w przypadku komend, a także stażem pracy od trzech do czterech lat. Na podstawie zaś Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 listopada 2009 r. w sprawie warunków w zakresie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych oraz stażu służby, jakim powinien odpowiadać funkcjonariusz Straży Granicznej na określonym stanowisku służbowym¹⁴, w Komendzie Głównej, Oddziałach i Ośrodkach Szkolenia Straży Granicznej można powołać rzeczników prasowych, którzy mają wykształcenie wyższe

¹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 lutego 2010 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej zatrudnionych w urzędach administracji rządowej i pracowników innych jednostek, Dz. U. Nr 27, poz. 134.

¹¹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie wymagań w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych oraz warunków ich mianowania na wyższe stanowiska służbowe, Dz. U. Nr 123, poz. 857.

¹² Zgodnie z § 2 powyższego rozporządzenia policjant uzyskuje kwalifikacje zawodowe podstawowe po ukończeniu szkolenia zawodowego podstawowego.

¹³ Na podstawie § 3 powyższego rozporządzenia policjant uzyskuje kwalifikacje zawodowe wyższe po ukończeniu wymaganych do mianowania na pierwszy stopień policyjny w korpusie oficerów młodszych.

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 listopada 2009 r. w sprawie warunków w zakresie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych oraz stażu służby, jakim powinien odpowiadać funkcjonariusz Straży Granicznej na określonym stanowisku służbowym, Dz. U. Nr 194, poz. 1499.

drugiego stopnia, kwalifikacje podstawowe¹⁵ i oficerskie¹⁶ oraz przepracowali w służbie co najmniej cztery lata.

Pomimo braku odrębnych uregulowań dotyczących innych urzędów centralnych, należy pamiętać, iż w myśl § 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji i zadań rzeczników prasowych w urzędach organów administracji rządowej, Prezes Rady Ministrów albo minister nadzorujący działalność kierownika urzędu centralnego w uzasadnionych przypadkach może nakazać albo wyrazić zgodę na powołanie rzecznika prasowego. Do rzecznika prasowego kierownika urzędu centralnego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczników prasowych ministrów i wojewodów¹⁷.

Rzeczników prasowych rekrutuje się najczęściej z grona doświadczonych dziennikarzy. Prawo milczy na temat zakresu możliwości łączenia stanowiska dziennikarza z funkcją rzecznika prasowego, ale sprawa ta poddana została ocenie moralnej przez Naczelny Sąd Dziennikarski, który 7 marca 1983 r. dopuścił możliwość zatrudnienia dziennikarza w urzędach i instytucjach, a także w organizacjach społecznych, spółdzielczych, gospodarczych itp. Nie dotyczyło to jednak członków kierownictwa redakcji, poczynając od redaktora naczelnego i jego zastępców, a na sekretarzu redakcji kończąc. Możliwość wykonywania przez dziennikarza funkcji rzecznika prasowego uzasadniano pauperyzacją zawodu dziennikarskiego, a co za tym idzie – koniecznością „dorobienia” do pensji¹⁸. Obecnie obowiązujące międzynarodowe normy deontologii dziennikarskiej, np. Deklaracja zasad Międzynarodowej Federacji Dziennikarzy FIJ z 1954 r., Podstawowe zasady etyki dziennikarskiej (Deklaracja Meksykańska) z 1980 r., Międzynarodowe zasady etyki zawodowej w dziennikarstwie (Deklaracja Paryska) z 1983 r., Międzynarodowe zasady etyki profesjonalnej w dziennikarstwie (UNESCO) oraz Rezolucja 1003 z 1 lipca 1993 r. w sprawie etyki dziennikarskiej, zabraniają łączenia stanowiska dziennikarza z funkcją rzecznika prasowego. Zakaz taki zawierają również unormowania krajowe: Kodeks Etyki Dziennikarskiej SDP, Dziennikarski Kodeks Obyczajowy SD RP, Kodeks Etyki Dziennikarzy KSD, Zasady Etyczne Dziennikarstwa w Telewizji Publicznej, Zasady Etyki Zawodowej w Polskim Radiu S.A., Kodeks Dobrych Praktyk Wydawców Prasy, Karta Etyczna Mediów i Dziennikarski Kodeks Obyczajowy Konferencji Mediów Polskich¹⁹.

¹⁵ Zgodnie z § 1 pkt 1 powyższego rozporządzenia, kwalifikacje podstawowe to kwalifikacje zawodowe uzyskane podczas szkolenia podstawowego funkcjonariuszy.

¹⁶ Na podstawie § 1 pkt 4 powyższego rozporządzenia kwalifikacje oficerskie to kwalifikacje zawodowe uzyskane podczas przeszkolenia specjalistycznego do mianowania na pierwszy stopień oficerski Straży Granicznej.

¹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji i zadań rzeczników prasowych..., § 4 ust. 2.

¹⁸ M. Rymuszko, *Czy dziennikarz może być rzecznikiem prasowym?*, „Prasa Polska” 11(1988), s. 22–23.

¹⁹ Zob. I. Dobosz, *Prawo i etyka w zawodzie dziennikarza*, Warszawa 2008; J. Pleszczyński, *Etyka dziennikarska*, Warszawa 2007; W. Rivers, C. Mathews, *Etyka środków przekazu*, tłum. J. Zakrzewski, E. Krasnodębska, Warszawa 1995; I. Dobosz, *Kodeksy obyczajowe stowarzyszeń dziennikarskich i ich znaczenie w powojennej Polsce*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prawo” 4(2007), s. 103–118.

Trudno nie zauważyć, że rzecznicy prasowi w wielu instytucjach wykonują pracę typowo dziennikarską, w szczególności wówczas, gdy przesyłają do mediów odpowiednio przygotowane teksty („gotowce”). Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 4 Prawa prasowego, stanowią one materiał prasowy, za który uznaje się każdy opublikowany lub przekazany do opublikowania w prasie tekst albo obraz o charakterze informacyjnym, publicystycznym, dokumentalnym lub innym, niezależnie od środków przekazu, rodzaju, formy, przeznaczenia bądź autorstwa²⁰.

Rzecznik prasowy realizuje prawo społeczeństwa do informacji przekazywanych za pośrednictwem mediów. Prawo do informacji jest materialną gwarancją wykonywania przez media wolności informowania określonej w ustawie Prawo prasowe²¹. Jest to jedna z podstawowych gwarancji dla dziennikarzy – swego rodzaju mandatariuszy społecznych (art. 10 Prawa prasowego) realizujących obywatelskie prawo m.in. do poinformowania, krytyki oraz kontroli społecznej. Prawo do informacji polega zatem na zagwarantowaniu dziennikarzom możliwości uzyskiwania informacji poprzez uznanie ich działania w tym zakresie za prawne. Udzielający informacji dzielą się na zobowiązanych prawnie do udzielania informacji oraz udzielających informacji na podstawie porozumienia z dziennikarzem²². Odmowa udzielenia informacji powinna być uzasadniona na piśmie w terminie trzech dni. Brak pisemnej odmowy może być przez redakcję zaskarżony. Skargę wnosi się do sądu administracyjnego w terminie miesiąca. W sytuacji, gdy dziennikarz spotka się z obstrukcją w postaci braku pisemnej odmowy z winy umyślnej, to na podstawie art. 11 ust. 2 Prawa prasowego osoba obowiązana do udzielenia informacji może być ukarana grzywną (art. 49 Prawa prasowego)²³.

Obieg i limitowanie informacji rozstrzyga Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Zgodnie z art. 61 Konstytucji, każdy obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje również uzyskiwanie informacji o działalności organów samorządu gospodarczego i zawodowego, a także innych osób oraz jednostek organizacyjnych w zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa. Prawo do uzyskiwania informacji obejmuje dostęp do dokumentów oraz wstęp na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów, z możliwością rejestracji dźwięku lub obrazu. Ograniczenie tego prawa może nastąpić wyłącznie ze względu na określone w ustawach ochronę wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego

²⁰ E. Nowińska, *Prawo prasowe w pracy rzecznika. Zagadnienia wybrane*, „Alma Mater” 57–58(2004), s. 12.

²¹ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 roku Prawo Prasowe..., art. 1.

²² B. Michalski, *Unormowania zapewniające wolność prasy*, w: *Poradnik oficera prasowego*, red. B. Michalski, T. Kononiuk, Warszawa 1996, s. 16–18.

²³ H. Pietrzak, J.B. Hałaj, *Rzecznik prasowy. Teoria i praktyka*, Rzeszów 2003, s. 203.

interesu gospodarczego państwa. Tryb udzielania informacji określają ustawy, a w odniesieniu do sejm i senatu ich regulaminy²⁴.

Do podstawowych zadań rzeczników prasowych jednostek administracji rządowej należy również współdziałanie w realizacji obowiązków nałożonych w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej²⁵. Zgodnie z art. 3 ust. 1 tej ustawy, prawo do informacji publicznej obejmuje uprawnienia do uzyskania informacji publicznej, w tym uzyskania informacji przetworzonej w takim zakresie, w jakim jest to szczególnie istotne dla interesu publicznego; wglądu do dokumentów urzędowych; dostępu do posiedzeń kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów. Prawo do informacji publicznej obejmuje uprawnienie do niezwłocznego uzyskania informacji publicznej zawierającej aktualną wiedzę o sprawach publicznych²⁶.

Wiadomości przekazywane przez rzecznika prasowego są informacjami oficjalnymi, urzędowymi, udzielanymi w imieniu jednostki organizacyjnej, którą on reprezentuje. Rzecznik prasowy powinien mieć jednak świadomość, że dziennikarz ma prawo zbierania również informacji nieoficjalnych, także wśród innych pracowników (art. 11 ust. 3 Prawa prasowego). Wprowadzane przez kierowników jednostek zakazy rozmawiania przez pracowników nieupoważnionych do informowania urzędowego z dziennikarzami o sprawach jednostki organizacyjnej są sprzeczne z prawem²⁷.

Istotnymi zagrożeniami w pracy rzecznika prasowego jest manipulacja i korupcja. Jak podaje Tomasz Witkowski, manipulacja to synonim machinacji, gierki, knowań, machlojek, knucia, matactwa, intryganctwa, oszustwa itp. Według niego, nie chcemy być oszukiwani, nie lubimy ludzi, którzy manipulują, w szczególności nami samymi. Twierdzi on, że wśród ludzi często panuje błędne przeświadczenie, że umiejętność manipulowania innymi ludźmi zwiększa skuteczność jakiegokolwiek działania. Wskazuje tu jednocześnie na relatywizm moralny: „jeśli ja manipuluję, to jestem po prostu skuteczny – jeśli mną manipulują, to jestem oszukiwany”²⁸.

Rzecznik prasowy jako osoba publiczna, mająca za zadanie wykonywanie polityki informacyjnej swojej instytucji, nie może być nawet posądzany o manipulowanie innymi. W momencie rozszyfrowania przez dziennikarzy manipulacji rzecznika prasowego, nie tylko rzecznik, ale i cała jednostka, którą reprezentuje, zostanie zdyskredytowana w oczach mediów oraz ich odbiorców²⁹.

²⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.

²⁵ Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, Dz. U. Nr 112, poz. 1198, z późn. zm.

²⁶ Tamże, art. 3 ust. 1.

²⁷ J. Bronowski, *Rzecznik prasowy: kim jest, kim powinien być*, „Rzeczpospolita” 61(1987), s. 6.

²⁸ T. Witkowski, *Psychomanipulacje*, Wrocław 2000, s. 13–19.

²⁹ I. Martela, *Wybrane problemy i zagrożenia w sprawowaniu funkcji rzecznika prasowego*, w: *Rzecznictwo prasowe. Teoria–Praktyka–Konteksty*, red. K. Gajdka, Z. Widera, Katowice 2010, s. 266–267.

Przykładem manipulacji są przypadki udzielania prasie informacji niepełnych lub fałszywych. Może to spowodować w konsekwencji wprowadzenie w błąd opinii publicznej co do rzeczywistego stanu spraw publicznych. Wykluczyć się tego jednak nie da nawet ze względów czysto ludzkich – nikt przecież nie lubi być krytykowany i każdy stara się raczej, nawet wbrew przepisom, tej krytyki uniknąć³⁰. W związku z tym, rzecznicy prasowi często zamiast „rzeczonego sprostowania wiadomości nieprawdziwej” przesyłają polemiczną odpowiedź. Zdarzają się przypadki „sprostowań”, które starają się jedynie chronić interes instytucji publicznej, nie zawsze zgodnie z dobrymi obyczajami. Redakcje takich oświadczeń jednak nie zamieszczają lub jeśli zamieszczają, to z odpowiednimi komentarzami redakcyjnymi³¹.

Korupcja to kolejne zagrożenie występujące w pracy rzecznika prasowego. Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Sławomira Gawrońskiego, niemal połowa (45,4%) dziennikarzy spotyka się z zachowaniami samorządowych rzeczników prasowych uznawanymi za korupcyjne, np. wręczanie dziennikarzom prezentów, upominków, gadżetów, karnetów itp., co ewidentnie wpływa na obniżenie poziomu obiektywizmu dziennikarskiego. Autor badań stwierdza jednak, że rzecznicy prasowi nie korumpują dziennikarzy na dużą skalę, a zjawisko to dotyczy głównie administracji samorządowej³², niemniej wyniki tych badań są alarmujące i stanowią przestrożę również dla rzeczników prasowych administracji rządowej. Przyjmowanie bowiem jakichkolwiek prezentów od rzeczników prasowych stanowi dla dziennikarzy zobowiązanie do publikowania mniej krytycznych materiałów³³.

Jak twierdzi Krystyna Wójcik, rzecznik prasowy to piarowiec, dlatego też pomocnych może mu stać się wiele norm etycznych i zasad profesjonalnego postępowania w public relations (PR). Dzieli ona normy etyczne PR na wewnątrzśrodowiskowe (pochodne wobec zasad antycznej retoryki i istoty PR oraz te sformułowane przez międzynarodowe i krajowe stowarzyszenia PR), a także zewnętrzne, sformułowane głównie w prawie prasowym, autorskim i pochodnych. Normy wewnątrzśrodowiskowe opierają się na zasadzie prawdy – rzetelności informacyjnej, otwartości na prowadzenie dialogu i partnerskiego traktowania otoczenia i grup docelowych. Normy zewnętrzne określone są m.in. w kodeksie amerykańskim z 1950 r., weneckim z 1961 r., lizbońskim z 1978 r., polskim z 1996 r. i Global Protocol on Ethics in Public Relations podpisanym w Nowej Zelandii w 2003 r. Do tych norm zaliczyć należy także przepisy prawne m.in.: Deklaracji Praw Człowieka ONZ, prawa prasowego, prawa autorskiego,

³⁰ M. Urbaniak, *Dziennikarze a rzecznicy prasowi: prawa i obowiązki*, „Rzeczpospolita” 163(1984), s. 6.

³¹ B. Michalski, *Rzecznicy prasowi a prawo*, „Prawo i Życie” 12(1967), s. 5.

³² S. Gawroński, *Etyka współpracy dziennikarzy i rzeczników prasowych w ujęciu modelowym. Wyniki badań empirycznych*, w: *Public relations w samorządzie*, red. D. Tworzydło, T. Soliński, Rzeszów 2006, s. 80–82.

³³ K. Gajdka, *Rzecznicy prasowi jednostek samorządu terytorialnego – urzędnicy czy piarowcy?*, w: *Rzecznicy prasowi a public relations*, red. K. Gajdka, J. Legomska, Katowice 2007, s. 45.

prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, prawa reklamy i audycji sponzorowanych³⁴.

Obowiązkiem każdego rzecznika prasowego powinna być zatem nie tylko znajomość wymienionych norm etycznych, ale przede wszystkim ich przestrzeganie. Zarówno w celu utrzymania dobrego wizerunku własnej osoby i instytucji, którą reprezentuje, jak i wizerunku całego środowiska public relations³⁵.

THE BASIC DUTIES OF THE SPOKESMAN OF THE GOVERNMENTAL ADMINISTRATIVE UNIT

SUMMARY

This article is an attempt to bring closer to the reader the basic tasks of the spokespersons of the governmental administrative units who implement the information policy of the Prime Minister, the Government and individual Ministers and Governors. The author analysed the legal and ethical norms that constitute a spokesman duties, and also pointed the risks that are associated with this duties.

KEY WORDS: a spokesman, the governmental administrative unit, the press law, social communication, public relations

³⁴ K. Wójcik, *Public relations. Wiarygodny dialog z otoczeniem*, Warszawa 2005, s. 95–97.

³⁵ I. Martela, *Wybrane problemy i zagrożenia w sprawowaniu funkcji rzecznika prasowego...*, s. 270.